

Odborníci: Novela insolvenčního zákona přinese odbřemenění soudů, ale i restrikce práv věřitelů

4.4.2016 6:30

Novela insolvenčního zákona se chce zaměřit na zjednodušení celého procesu oddlužení

Zvýšení míry ochrany před praktikami podvodných oddlužovacích společností, či odbřemenění soudů v případě oddlužení. To jsou hlavní klady novely insolvenčního zákona, který schválila vláda minulý týden. Odborníkům, které oslovila Česká justice naopak vadí, že novela umenšuje práva věřitelů.

„Předkládanou novelou reagujeme například na dnes běžnou činnost pochybných komerčních subjektů, jež pouze zneužívají tíživé situace dlužníka tím, že si za svoje poradenství, týkající se zejména institutu oddlužení, účtují vysoké odměny, ačkoliv klientovi je v zásadě k ničemu. Výjimkou není částka 30 tisíc za tyto většinou bezcenné rady,“ řekl k novele ministr spravedlnosti **Robert Pelikán** (ANO). Společnosti (případně neziskové organizace), které budou nově moci návrh podávat, budou akreditovány Ministerstvem spravedlnosti.

Další klíčovou změnou, kterou novela přinese, je podle Pelikána omezení tzv. šikanózních návrhů. V praxi bude mít soudce možnost rozhodnout, že se podaný insolvenční návrh nezveřejní v insolvenčním rejstříku. Následně bude mít možnost zneužívající návrh odmítnout. Údajný dlužník tak s nyní automatickou publicitou zahájení insolvenčního řízení, jako je například poškození dobrého jména nebo snížení důvěryhodnosti u obchodních partnerů.

Novela insolvenčního zákona se chce zaměřit i na zjednodušení celého procesu oddlužení. Část agendy soudů by se měla přesunout na insolvenční správce. „Věříme, že tím, že se nám podaří agendu oddlužení do jisté míry přesunout mimo soudy, tak se budou moct znovu začít intenzivněji věnovat podnikatelským insolvencím,“ upřesnil ministr spravedlnosti.

Novela zavede také zcela nové nastavení parametrů dohledu nad insolvenčními správci. Ministerstvo spravedlnosti bude mít efektivnější systém správního trestání, který bude aplikovat vůči správcům, kteří svoji činnost nevykonávají v souladu se zákonem.

Vláda na svém konečném jednání nakonec provedla jednu zásadní změnu, a to na popud vicepremiéra pro vědu a výzkum Pavla Bělobrádka. Jak sdělil České justici **Antonín Stanislav** z MS, změna se týká systému přidělování insolvenčních věcí. „Jednou ze zcela zásadní oblastí, do níž je třeba novelou zasáhnout, je systém ustanovování insolvenčních správců do jednotlivých insolvenčních řízení – současný systém tzv. koleček (slovy zákona seznam insolvenčních správců), v jehož rámci je nezbytné vymezit kritérium, podle něhož budou insolvenčním správcům „napadat“ insolvenční věci spravedlivým způsobem. Zatímco v předložené novele se počítalo s nápadem podle okresu, v němž sídlí dlužník, nově se počítá s krajským systémem přidělování insolvenčního nápadu jak pro konkurzy, tak pro oddlužení. Tato koncepce je promítnuta v nově navrhovaném § 25 insolvenčního zákona a § 17 zákona o insolvenčních správcích.

Jako soudce krajského soudu, tedy soudu prvního stupně, schválení novely insolvenčního zákona vládou vítám,“ říká místopředseda KS v Českých Budějovicích **Zdeněk Strnad**.

„Mám pocit, že po delší době Ministerstvo spravedlnosti při přípravě tohoto návrhu naslouchalo – zejména pokud jde o agendu oddlužení – našim potřebám, potřebám praxe. To nebývá zvykem! Přál bych si, aby u toho zůstalo i do budoucna. Souhlasím sice s tím, že soudci se mají primárně věnovat souzení, ale na druhé straně by bylo chybou každé exekutivy, kdyby na kontakt s praktickou justicí zcela rezignovala. Předpokládám, že diskuse o konečné podobě návrhu bude pokračovat i v dalších fázích legislativního procesu. To je dobře. Jsme na ni připraveni a rádi se zapojíme.“

Pokud jde o konkrétní změny, kvituje Strnad především to, že ve vztahu k oddlužení

má novela ambici je zjednodušit, zefektivnit a zprůhlednit. Toho chce dosáhnout mimo jiné odbřemeněním soudů prvních stupňů, které dnes jsou agendou oddlužení přetížené, tím, že část agendy přeneseme na insolvenční správce a zdvojené činnosti soudů a správců eliminuje. Dobu od podání návrhu na povolení oddlužení po výplatu prvních splátek by to mohlo podle jeho odhadu zkrátit až o dva měsíce. Odpadne navíc přezkumné jednání a nejspíš také schůze věřitelů. To, předpokládá, uvítají i insolvenční správci, kteří dnes pendlují po republice od soudu k soudu, od přezkumu k přezkumu. Přijetím novely tak v oddlužení získají všichni – soudy, insolvenční správci, věřitelé i dlužníci. A nikdo nebude poškozen.

Obrovský přínos novely, pokračuje místopředseda, spatřuji také ve snaze vytlačit z insolvenčního prostoru nejrůznější oddlužovací agentury tím, že návrh na povolení oddlužení budou moci sepsat jen vyjmenované osoby. „Už dávno tu takové agentury nemají co dělat! Z insolvencí si udělaly jen vlastní byznys. Jejich cílem není dlužníkům pomáhat. Poskytují jim neprofesionální rady a často je nutí před soudem i lhát, zatajovat majetek. Průměrná cena za jejich služby běžně dosahuje až několika desítek tisíc korun. Dlužníci jim navíc často – patrně v tísně – podepisují i směnky na horentní sumy. Za vrchol hyenismu pak považuji případy, kdy od dlužníků, kteří již nemají vůbec nic, berou do zástavy třeba snubní prstýnky či předměty osobní potřeby.“

Někdejší místopředseda KS v Brně Jan Kozák Foto: www.ustavprava.cz

Podle soudce KS v Brně **Jana Kozáka** v navrženém textu lze jistě najít pozitiva, např. zavedení formulářů pro některé typy podání a úkonů, jako jsou návrhy na změnu účastníka, konečnou zprávu apod. Tím však výčet „úspěchů“ novely podle něj pomalu končí. „V návrhu spatřuji spoustu nejasností a z hlediska procesního práva i pochybení. Začít můžeme u „nepřímé novely“ místní nepříslušnosti. Pominu, že návrh hovoří o dnes už neexistujícím „obchodním rejstříku“, už víc jak rok máme „veřejný rejstřík“. Učinit z každého podnikajícího subjektu, který si v posledních šesti měsících změnil sídlo, potencionálního podvodníka, který má snahu dostat se do jurisdikce svého oblíbeného soudu nepovažují za

dobré.“

Stejně tak nevidí Kozák důvod, proč by mohl místně nepříslušný soud rozhodovat o

předběžném správci nebo dokonce o odmítnutí návrhu. „Proč tedy řešíme změnu místní nepříslušnosti?!“ Neúcta autora novely k procesním pravidlům je jen z tohoto jednoho ustanovení podle něj více než zřejmá. Jako by insolvence řešená oddlužením přestala být soudním procesem.

Jak dále uvádí, do kategorie systémových chyb lze zařadit otázku odměňování správců za zpracování přihlášek pohledávek při řešení úpadku dlužníka oddlužením. Při oddlužení je prakticky celá agenda přezkumu pohledávek přenesena na správce, jeho odměna je však v tomto směru snížena na 1/4 oproti normální odměně. Oddlužení přitom představují cca 80-90 % všech insolvenčních řízení; při odměňování správců za přihlášky pohledávek se tak zavádí výjimka, která svým rozsahem daleko předčí normální situace.

Bez povšimnutí nelze ponechat ani povinnost správce při řešení úpadku dlužníka oddlužením vykonat prohlídku obydlí dlužníka a učinit o tom obrazový záznam. Při řešení oddlužení splátkovým kalendářem je takový zásah do osobnostních práv dlužníka zcela zbytečný a neodůvodněný. Splátkovým kalendářem je podle soudce přitom řešena drtivá většina schválených oddlužení. A to nechci klást otázku další osudu takto pořízených záznamů, jejich uložení, evidence a možné zneužitelnosti. „Tímto způsobem by bylo možné pokračovat dál a dál. Je určitě pozitivní, že autor novely se snažil reagovat na některé zásadní připomínky vznesené v rámci připomínkového řízení. Je otázkou, nakolik byla tato snaha úspěšná. Pevně doufám, že v rámci schvalovacího procesu nebudou tyto, podle mého názoru zcela zásadní otázky, přehlédnuty,“ uzavírá Kozák.

Z krátkého vyjádření **Michala Žižlavského**, člena představenstva ČAK a předsedy Rady expertů Asociace insolvenčních správců vyplývá, že „novela insolvenčního zákona má jako každý předpis svá silná a slabá místa. Její hlavní nedostatek vidím v tom, že přichází příliš brzy.“

Teprve před dvěma lety, připomíná Žižlavský, se stala účinná poslední velká novelizace. Ještě nebyl čas na to, vstřebat předchozí změny a vyhodnotit klady a zápory. A už je zde další novela. Příliš časté změny pravidel vedou k dezorientaci adresátů právních norem. Platí paradox, že stabilita právní úprava má

Předseda Rady expertů Asociace insolvenčních správců JUDr. Michal Žižlavský Foto: archiv

přednost před její kvalitou. „Abych uvedl konkrétní příklad, současná právní úprava umožňuje záchranu dlužníka ve skupině, tedy aktivní účast věřitelů z koncernu na soudní reorganizaci dlužníka. Novela, kterou nyní schválila vláda, to považuje naopak za zakázané jednání, za koncernový únos. Rychlé změny „z černé na bílou“ matou podnikatelskou veřejnost. Ta se primárně soustředí na byznys a nestačí sledovat, jaká regulace vlastně platí. Smrtící koktejl představuje neustále se měnící právní oprava a tvrdá represe za porušování pravidel.“

Přínos novely vidí člen představenstva ČAK ve zjednodušení procesu oddlužení spotřebitelů. Jde o přesun části agendy ze soudů na insolvenční správce. To může reálně ulevit přetíženým soudům. V oblasti úpadku korporací mu dává smysl také ztížení takzvané insolvenční turistiky, neboli forum shoppingu. Jde o situaci, kdy dlužník přemístí své sídlo krátce před zahájením insolvenčního řízení k jinému soudu, aby tím věřitelům ztížil výkon jejich práv.

Česká asociace věřitelů (ČAV) hájí práva věřitelů a snaží se zlepšit jejich vnímání ve společnosti. Předseda Pavel Staněk uprostřed. Foto: ČAV

Předseda výkonného výboru Spolku insolvenčních správců **Jan Kubálek** konstatuje, že členové vnímají pozitivně novelu insolvenčního zákona ve znění, ve kterém byla předložena Ministerstvem spravedlnosti. „Prioritním zájmem členů našeho Spolku insolvenčních správců je kvalitní výkon činnosti insolvenčních správců a prosazování základních zásad insolvenčního řízení, zejména dosažení rychlého a hospodárného řízení a co nejvyššího uspokojení věřitelů při zcela zásadním dodržování základních práv účastníků

insolvenčního řízení. S kvalitou insolvenčního řízení neodmyslitelně souvisí diskutované téma přidělování jednotlivých insolvenčních věcí. Pozitivně hodnotíme přidělování insolvenčních věcí podle sídla insolvenčních správců, popř. dle výběru provozovny, což je dle našeho názoru korektní, proporcionální a především spravedlivé.“

Pokud jde o konkrétní změny, pak Spolek vítá přesunutí části agendy ze soudů na insolvenční správce a zamezení tak duplicitní činnosti soudů a správců.

Přezkum pohledávek insolvenčním správcem v sídle či na jedné vybrané provozovně osobně insolvenčním správcem bude podle Kubálka zcela jistě dostačující, a zamezí se tak nynějšímu stavu přezkoumávání pohledávek insolvenčními správci na dálku nebo těsně před jednáním u soudu v těch případech, kdy insolvenční správci mají zřízeny své

provozovny pouze a jen za účelem získání co největšího počtu insolvenčních věcí, tedy za účelem maximálního navýšení svých příjmů, a nikoli k řádnému výkonu své profese.

„Samozřejmě – žádnou právní úpravu nelze koncipovat tak, aby ji nebylo možno zneužít. Nicméně plánované změny v postavení věřitelů, potažmo v otázce jejich hlasovacího práva, k nepravostem přímo vyzývají,“ kritizuje naopak novelu **Oldřich Řeháček** z Administrace insolvencí. „Toho si je ostatně dobře vědomo i občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu, které mimo jiné vyjádřilo přesvědčení, že přijetí novely povede ke zhoršení postavení insolvenčních věřitelů v souvislosti s okleštěním řady jejich práv.“ Změn (zhoršení) v postavení věřitelů lze podle něj v novele nalézt více. Za nejpodstatnější však pokládá novou úpravu svolávání schůze věřitelů, resp. rozšíření možnosti insolvenčního soudu ingerovat do otázky hlasovacích práv. „Filosofie insolvenčního zákona jako předpisu pro-věřitelského, který s ohledem na neblahé (a leckdy dosti divoké) zkušenosti s předchozí konkursní realitou dává věřitelům širokou možnost kontroly nad insolvenčním řízením, se zdá být zapomenuta.“

V případě politického vedení Ministerstva spravedlnosti je to pochopitelné, pokračuje Řeháček, neboť oslabování práv věřitelů je sice laciné, leč marketingově velmi vděčné. Ministerstvo však při své krátkozrakosti nevidí, že oč se sníží vliv věřitelů (o jejichž peníze v řízení konec konců jde), o to vzroste moc soudů a soudních funkcionářů. Obrovské pravomoci insolvenčních soudců i představitelů státní správy insolvenčních soudů přitom podle něj nejsou nijak vyváženy odpovědností a přezkoumatelností jejich postupu. „Přijetím „protimafiánské“ novely tak bude opsán podivuhodný oblouk: od berkovské éry k normálu a zase zpět. Lze uzavřít, že ve světle shora uvedeného je nutno považovat za zcela případné varování občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, že dobové prameny ke všem úpravám úpadkového práva na území České republiky (počínaje Josefinským konkursním řádem) dokládají, že vždy, když věřitelé ztratili důvěru v to, že úpadkový proces podléhá jejich efektivní kontrole, začali se uchýlovat k obcházení úpadkové úpravy formou individuálních dohod s dlužníky a celý systém bylo nutno následně reformovat.“

Rovněž **Pavel Staněk**, prezident České asociace věřitelů, kritizuje zamýšlené omezení práv věřitelů. „Pokud soud nebude brát v potaz názor věřitelského výboru, tak tím dochází k významnému krácení práv věřitelů, které právě věřitelské výbory reprezentují.“

Bude zajímavé sledovat, jak se justice s tímto legislativním počinem vypořádá a zda nebude v insolvenčních řízeních docházet k významným komplikacím.“

Dušan Šrámek